הלכה · משנה תורה · מפרשים · נחל איתן · ספר מדע

נחל איתן על משנה תורה, הלכות תלמוד תורה

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נחל איתן על משנה תורה, הלכות תלמוד תורה

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נחל-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-תלמוד-תורה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ז 4
הלכה יג 4
פרק ה 5
הלכה ז 5

פרק א

הלכה ז

וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה. משמע דהיינו ג"כ נביאים וכתובים. ולכאורה הוא נגד משמעות הגמ' דקדושין דאהא דתניא דמלמדו מקרא אמר רבא מקרא זו תורה משמע דוקא תורה ולא נ"ך. וכן פירש רש"י בהדיא. וכן הקשה בעל פר"ח בס' מים חיים. וכבר הקשה כן הב"ח ועיי"ש מ"ש והובא בס' פני יהושע. ולי נראה די"ל דרבינו לא ניחא ליה לומר דרבא בא לומר דדוקא תורה ולא נביאים וכתובים. דהא בכמה דוכתי בגמ' מצינו דקרי תורה גם לקראי דכתיבי בנביאים וכתובים. וכדאיתא בשבת (דף קי"ט ע"א) דקאמר אקרא דכתיב בישעיה ולקדוש ה' מכובד זה יוה"כ וכו' אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה. ובע"ז (דף נ"ג ע"ב) מצאו לה מקרא מן התורה שנאמר ביחזקאל ובאו בה פריצים וחיללוה. וכן מצינו לרבא גופיה דקאמר בסנהדרין (דף ס"ג ע"ב) עבודת גילולים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה דכתיב בישעיה כרע בל וגו'. הרי דקרי לקרא דדברי קבלה תורה. וא"כ ה"נ הוי נביאים וכתובים בכלל תורה דקאמר ולא אתא לאפוקי במאי דקאמר מקרא זו תורה לנ"ך. אלא אתא לאפוקי דלא נימא דגם מדרש תורה הוי בכלל מקרא דנקט בברייתא דהא מדרש הוא קרוב למקרא. וכגון מכילתא וספרא וספרי שהם מדרש מקראות. וכמו שפרש"י בפ"ק דברכות (דף י"א ע"ב) אדרבי אלעזר התם דלא מחייב בברכת התורה רק למקרא ולמדרש ולא למשנה. ומשמע דס"ל כר"מ דאמר בקדושין (דף מ"ט) דמשנה היינו הלכות דוקא ולא מדרש. אבל ר' יהודה אמר התם דמדרש נמי בכלל משנה הוא ולא בכלל מקרא. והכי סבר ר' יוחנן התם. והיינו דאשמועינן רבא דכאן מלמדו מקרא לכו"ע הוא רק תורה דהיינו הכתובים כמו שהן ולא המדרשות שלהן. ונראה דמזה יצא לרבינו מ"ש לקמן דין י"ב דדברי קבלה הן בכלל תורה שבכתב ופירושן בכלל תורה שבע"פ. ומשמע דגם מדרש בכלל תורה שבע"פ כאן דאין חיוב ללמדו רק המפורש:

הלכה יג

אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תפלות. בד"א תורה שבע"פ אבל בתורה שבכתב וכו' אינה כמלמדה תפלות. ונראה לי להביא ראיה לחילוק זה דתורה שבכתב שרי ללמוד מהא דתנן בנדרים (דף ל') גבי מודר הנאה מחבירו מלמד הוא לבניו ולבנותיו מקרא. וש"מ דמקרא שרי ללמד לבת. ועוד יש לי להביא ראיהמהא דפ"ג דמגילה (דף כ"ג) הכל עולין למנין שבעה הקוראין בתורה בשבת ואפילו אשה וכו'.

ואי איתא דהוי כמלמדה תפלות אין מן הדין שתעלה קריאתה למנין. וסעד לדבר זה מהירושלמי שם במגילה דאיתא שם גבי עבד כנעני (בימי הבית) דעולה למנין שבעה. ומקשה הא אסור ללמד לעבדו תורה ומשני שלמד מאליו וש"מ דאי הוי אסור לו ללמוד לא היה עולה. וע"כ מוכח דאשה ג"כ אין איסור בלימודה תורה שבכתב:

פרק ה

הלכה ז

חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. ועי' בכ"מ דרבינו לא כתב הא דאיתא בפרק הישן דר' אליעזר היה אומר דמשבח הוא העצלנים שאין יוצאין מבתיהן ברגל. דכתיב ושמחת אתה וביתך. והקשו דאמר ר' יצחק דחייב להקביל פני רבו. ומוקי לה בדאזיל ואתי ביומא וכו' דמשמע דדוקא ר"א הוא דס"ל הכי. והפר"ח הקשה על זה דא"כ מאי מקשה מר"א לר' יצחק כיון דר"א יחידאה הוא ורבנן פליגי עליה. ועל כן כתב דלא כהכ"מ אלא דאין חולק אדר"א. והא דלא כתבו רבינו משום דפשוט הוא. ולדידי העיקר כהכ"מ דאי הוה פשוט למה ליה לר' אליעזר לאשמועינן. וכיון דלא הזכירו רבינו ודאי דס"ל דר"א יחידאה הוא. והגמ' לאו אדר' יצחק מקשה מדר"א אלא אדר"א פריך מדר"י כיון דמקרא יליף לה. וכה"ג משמע בגיטין (דף ל"ח ע"ב). ויש להביא ראיה דלא קיי"ל כר"א מדאיתא בפ"ק דסוכה (דף י' ע"ב) דמצות הקבלת פני רבו ברגל פוטר ממצות סוכה. ומשמע דרשאי לכתחילה לעסוק בה אע"פ שתגרום לבטל מצות סוכה. וא"כ ה"ה דרשאי לבטל מצות שמחת החג מפני קבלת פני רבו. והיינו דלא כר"א. דלדידיה דמשבח העצלנין משמע דאין לבטל מצות שמחה מפני קבלת פני רבו. וה"ה דאין לבטל מצות סוכה דאורייתא. וכיון דקיי"ל דמבטלין סוכה מפני קבלת פני רבו ה"ה דמבטלין מצות שמחה. וכ"ש למ"ד דבזמן הזה אינה אלא מדרבנן וכן הוא דעת רבינו. וכמו שיתבאר אי"ה בהלכות יום טוב. ועוד דקיי"ל דשמחה יש לה תשלומין כל שבעה. וכמו שהארכתי שם בפ"ו הלכה י"ז: